

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry
Ročník 08-8. ročník, školský rok 2015/2016
Krajské kolo
Kategória: A
Úlohy

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1 (upravená pre potreby testu)

Text A

***Zeugma** (lat., spojenie) je defektná syntaktická konštrukcia, násilná elipsa. Vzniká tak, že sa z vety vypustia slová, ktoré by sa mali kvôli väzbe uviesť (Vidieť a hovoriť s niekým. Zdvihol ruky a oči.). V umeleckom texte má svoju štylistickú funkciu.*

(ŽILKA, T. et al.: *Teória literatúry*. Prvé vydanie. Bratislava : LITERA, 1977, s. 38. ISBN 80-85452-52-9)

Text B

*Osobitným výrazovým prostriedkom v metaforickej skupine je **synestézia** (z gréc. syn – spolu, aisthesis – vnem), v ktorej sa prejavuje spájanie vnemov rôzneho zmyslového pôvodu. Synestézia úzko súvisí so synkretizmom rôznych umení (poézie, hudby, maliarstva). Bola obľúbeným výrazovým prostriedkom najmä u symbolistov, no zjavuje sa aj vo všetkých vývinových obdobiach literatúry...*

(HARPÁŇ, M.: *Teória literatúry*. Bratislava : Tigr, 2004, s. 101. ISBN 80-88869-36-6)

Text C

Som celkom sám so svojimi vlasmi, očami, párom uší, tenkým nosom, fúzmi a lícami. Prišiel som z kina a našiel som prázdny byt. Vonku sa zmráka – z čerešní v neďalekej záhrade sú už iba čierne bodky. Moja žena je asi u svokry. Možno u krajčírky, možno niekde inde, ale doma nie je. Prešiel som celý byt, všetky izby, nakukol som aj do záchoda, pozrel som do kúpeľne – nikde nikoho. Vo vani sa leskne voda. Najskôr bude u svokry, teraz si spomínam, že včera k nám volala, a moja žena potom hovorila, že má na rukách ekzém, že sa jej odlupuje koža a mení sa na drobné šupinky. Asi jej išla zaniest' nejakú mastičku.

Ešte vždy je okolo mňa trochu svetla. Usalašil som sa v kresle. Vo večerných záhradách počujem drozdy, chystajú sa spať, svetlo aj drozdy sú už unavené, drozdy majú pierka ešte vždy horúce, hľadajú si v temných stromoch konáre pre svoje vtáacie nohy. Aj mne klipkajú viečka. Listujem v obrázkovom časopise, stranu za stranou, ale nič nečítam, prezerám si iba fotografie a kresby. Drozdy už iste spia: v snoch sa rozlieha krik jastrabov a najmä pustoviek, samé nebezpečenstvo a samý strach. Prijemne sa mi o tom rozmýšľa, môžem zavrieť oči, môžem si prejsť rukou po vlasoch, všeličo si môžem vymyslieť.

Na poslednej strane časopisu sú karikatúry, päť alebo šesť obrázkov, jeden z nich je rozkreslený do niekoľkých políčok. A práve ten sa mi najväčšmi páči: je na ňom žena, ktorá stojí na útese nad morom, v ruke drží malú rybu. Žena nemá prsníky. Na druhom obrázku chýbajú žene nohy, niečo z nej ubudlo, zato ryba sa zväčšila. Na treťom obrázku je ryba ešte väčšia. Na ďalšom žena už nemá ani boky, ryba znovu narástla, oddelila sa jej hlava a posunula sa na brucho ženy. Na ďalšom obrázku je z nej morská panna: z rybej hlavy sa stal prsník, zadná časť ryby s chvostom prirástla žene k drieku. Na predposlednom obrázku skáče morská panna do mora. Posledný obrázok je taký istý, rozdiel je len v tom, že sa už dotkla rukami hladiny.

Vonku je dávno tma, teplá a mäkká, taká istá, ako je v pierkach drozdov nad ich tenkou kožkou. Hneď si začnem vymýšľať.

(DUŠEK, D.: *More sa rozrástá*. In: *Poloha pri srdci*. Vydanie prvé. Bratislava.: Smena, 1982, s. 103, 104.)

1. Na základe definície v texte A podčiarknite v texte C ukážky 1 zeugmu.
2. Napíšte názov pre kreslený seriál obrázkov, ktorý je spomenutý aj v texte C ukážky 1.
.....
3. V ktorých dvoch možnostiach sú uvedené slovesá s rôznym vidom?
 - A. usalašiť sa, usalašiť
 - B. nakuknúť, kuknúť
 - C. klipkať, klopať
 - D. prirásť, rásť
 - E. rozkresliť, kresliť
4. Vypíšte tri slová z prvého odseku textu C ukážky 1, ktoré logicky súvisia s tretím odsekom toho istého textu.
.....
5. Na základe definície v texte B ukážky 1, vypíšte z textu C ukážky 1 synestéziu.
.....

6. Napíšte prídavné mená, ktoré vzniknú odvodením od nasledujúcich podstatných mien
- a) synestézia
- b) driek
7. Napíšte priezvisko jedného francúzskeho predstaviteľa básnického symbolizmu.
-
8. Vypíšte z textu C ukážky 1 časticu, ktorá je vo významovom kontraste k hodnotiacim časticiam asi, možno.
-
9. Vypíšte z textu C ukážky 1 dva identifikačné znaky rozprávača ako osoby.
-
10. Rovnakému literárnemu žánru ako Dušan Dušek sa venuje/venoval aj spisovateľ
- A. Ivan Bukovčan.
- B. Miroslav Válek.
- C. Dušan Mitana.
- D. Ivan Štrpka.
11. Vypíšte z prvého a druhého odseku textu C ukážky 1 dve vymedzovacie zámená, ktoré majú rovnaký slovný základ, ale iný lexikálny význam.
-
12. Na základe textov A a B ukážky 1 pomenujte profesiu, ktorej sa venujú T. Žilka a M. Harpán.
-
13. Podčiarknite v texte C ukážky 1 vetu, na základe ktorej sa dá určiť ročné obdobie zachytené v danom texte.
14. Vypíšte z predposledného odseku textu C ukážky 1 združené pomenovanie.
-
15. Vypíšte z prvého odseku textu C ukážky 1 slovo, pre ktoré existuje v tvare použitom v texte dvojtvár.
-
16. Ktoré tvrdenia o nasledujúcom súvetí nie sú pravdivé?

Listujem v obrázkovom časopise, stranu za stranou, ale nič nečítam, prezerám si iba fotografie a kresby.

- A. V súvetí sa na troch miestach uplatnila znelostná asimilácia.
- B. Ide o zložené súvetie s poradím viet: Hv – Hv – Vv – Vv
- C. V súvetí sa nachádzajú všetky tri typy vetných skladov.
- D. V súvetí sa nachádza zhodný aj nezhodný prívlastok.

17. V ktorých dvoch odsekoch textu C ukážky 1 nájdeme motív **pohody**?

.....

Ukážka 2

Text A

Balla – Leptokaria

4 . V Y D A N I E

Zbierka poviedok, 160 strán, mäkká väzba, 11,5x18cm, vyd. KK Bagala, ISBN 978-80-8108-050-0.

• [Objednať knihu... \(9 €, výhradná distribúcia\)](#) • [Objednať e-book... \(5 €\)](#)

Charakteristickou črtou pre túto knihu je intertextualita, náhle zmeny rozprávačskej optiky, presuny medzi tzv. literárnym a mimoliterárnym, spájanie a prelínanie sa hodnotovo i stylisticky rozdielnych výpovedí. Napriek neustálym strihom, prechodom medzi vážnosťou, absurdnosťou – niekedy až v podobe nezmyselnej komickosti – filozofujúcim hľbaním a jemnou poetickosťou – v strede autorského záujmu stále ostáva vnútro človeka, zmietaného pochybnosťami a neistotou.

(Eva Jenčíková)

(Zdroj: <http://www.literarnyklub.sk/texty/balla-leptokaria-4.-vydanie/>)

Text B

Intertextualita patrí medzi termíny literárnej vedy a znamená prítomnosť jedného textu v inom texte. Lingvistika využíva intertextualitu dvoma spôsobmi: 1. v rámci textových typov na označenie vzťahov medzi textami a 2. ako pomenovanie na odkazovanie na konkrétne pretexty (Kristevová 2009, in Bussmann, 1990). Výskum a vývoj intertextuality sa datuje od druhej polovice dvadsiateho storočia (Hoffmannová, 1997).

(Zdroj: ŽURAVLOVOVÁ, K.: Intertextualita v reči mládeže. Dostupné na:

<file:///C:/Users/HP/Downloads/Zuravlovova.pdf>, 12.01.2016)

18. Pomenujte odborným názvom žáner/útvar, ktorý predstavuje text A ukážky 2.

.....

19. Napíšte tri informácie, ktoré môže čitateľ zistiť na základe trinásťmiestneho čísla ISBN.

.....

20. Autor knihy *Leptokaria* je jedným z výhercov literárnej ceny za najlepšie slovenské pôvodné prozaické literárne dielo vydané v predchádzajúcom roku. Napíšte názov tejto ceny.

.....

21. Pomenujte jednoslovným odborným termínom, ktorý pochádza z gréčtiny, *spájanie a prelínanie sa hodnotovo i štylisticky rozdielných výpovedí*, ktoré je spomenuté v texte A ukážky 2.

.....

22. Po prečítaní textu A a textu B ukážky 2 rozhodnite, ktoré možnosti sú príkladom „*intertextuality*“.

- A. F. Petrarca napísal zbierku sonetov *Sonety pre Lauru*. Laura je inšpirovaná skutočnou postavou, v zbierke sonetov je symbolom túžby.
- B. V knihe *Malý princ* (A. de Saint Exupéry) je hlavná postava často stotožňovaná s Ježišom.
- C. Trilógia *U. S. A.* (1938, J. Dos Passos) je prepletená autentickými textami (žánrami publicistického, administratívneho... štýlu), ktoré v danej dobe reálne existovali.
- D. V predstavení *Hamlet* v podaní Lasica – Satinský je veľa odkazov aj na *Hamleta* od Shakespeara.

II. časť

Transformácia textu

Napíšte čo najoriginálnejší krátky príbeh, ktorý bude súvisieť s karikatúrami opísanými v texte C ukážky 1. (rozsah 120- 150 slov)

III. časť

Ústna časť

Pokúste sa porotu zaujať 5-minútovým medailónom vášho obľúbeného spisovateľa. Bud'te tvoriví.

Použitá literatúra:

DUŠEK, D.: *More sa rozrastá*. In: *Poloha pri srdci*. Vydanie prvé. Bratislava.: Smena, 1982, s. 103, 104.

HARPÁŇ, M.: *Teória literatúry*. Bratislava : Tigr, 2004, s. 101. ISBN 80-88869-36-6

ŽILKA, T. et al.: *Teória literatúry*. Prvé vydanie. Bratislava : LITERA, 1977, s. 38. ISBN 80-85452-52-9.

<http://www.literarnyklub.sk/texty/balla-leptokaria-4.-vydanie/>

ŽURAVLOVOVÁ, K.: *Intertextualita v reči mládeže*. Dostupné na <file:///C:/Users/HP/Downloads/Zuravlovova.pdf>, 12.01.2016

Autor: PhDr. Alena Polakovičová, PhDr. Katarína Hincová, PhD.

Recenzenti: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Slovenská komisia OSJL

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2016